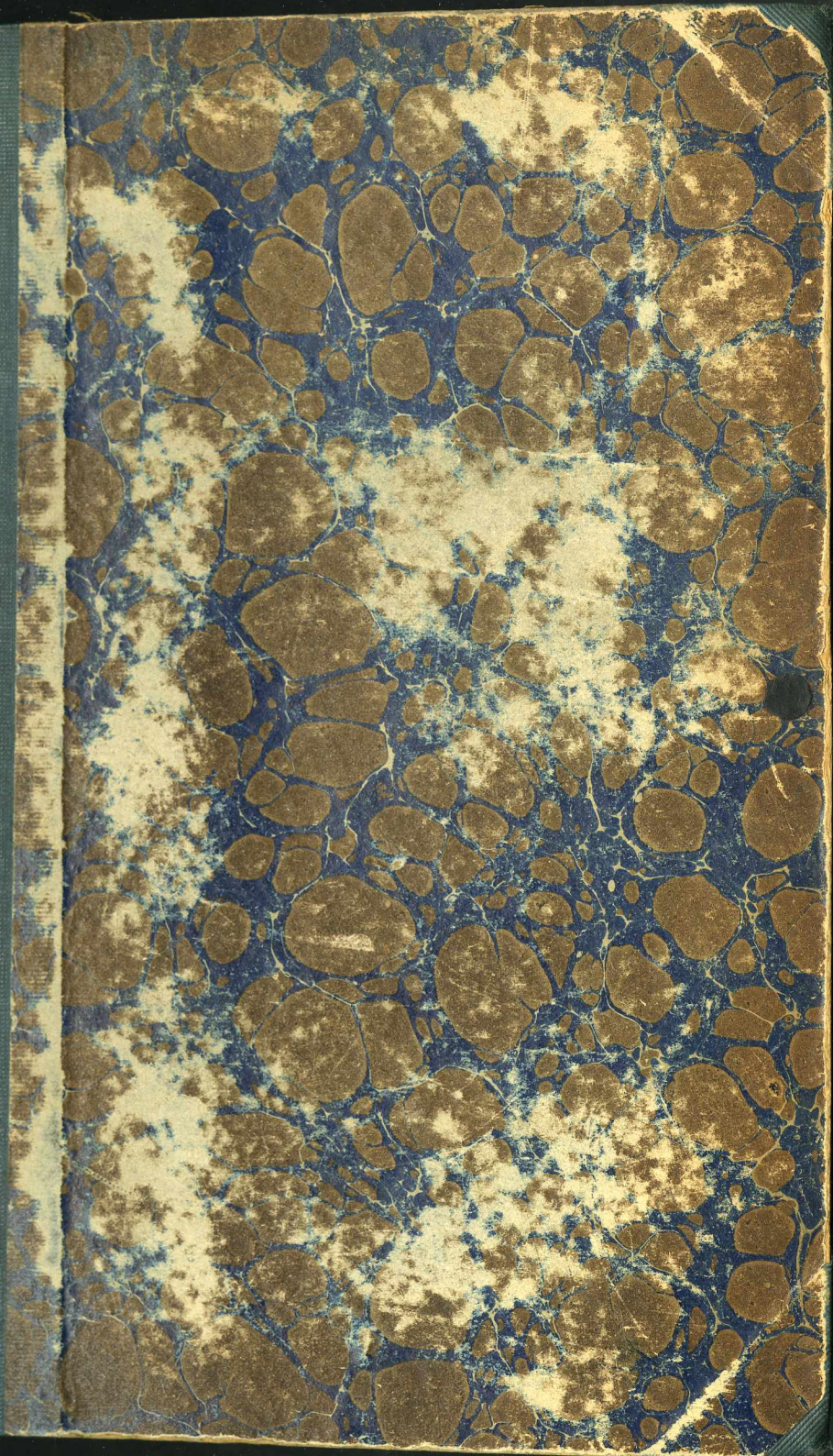

Politikai
röpiratok.

115.

Polgármester
Debrecen. Könyvtáraként

ÉVI JELENTÉSE

115
962

DEBRECZEN SZ. KIR. VÁROS POLGÁRMESTERE

KOVÁCS LAJOSNAK

AZ 1870. ÉVRŐL.

14.

DEBRECZEN,
NYOMATOTT A VÁROS KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

1871. F.

EVI JELENTÉSE

DEBRECENI SZ. KIR. VÁROS POLGÁRMESTERÉNEK
A 1872. ÉVI JELENTÉSE

KÖVÉCSY LAJOSNAK

FŐVÁROSI
KÖNYVTÁR
1872

1872. ÉVI JELENTÉSE

MÓR. BALLAGI

3850 példány
Széchenyi-utcai Könyvtár
Első utca 400. sz. alatt
A kötet legelőször 1872. évi
1872. évi jele...
A kötet legelőször 1872. évi
1872. évi jele...
1872. évi jele...
1872. évi jele...
1872. évi jele...

Tekintetes közgyűlés!

Az ügyrendtartás értelmében, van szerencsém a mult 1870. évi ügykezelés eredményére vonatkozó jelentésemet következőkben előterjeszteni :

I. A tiszti tárgyalásokat illetőleg.

a) A közigazgatási szakban 1869. évről maradt elintézetlenül 151 ügydarab, beadatott az 1870. év folyama alatt 8446, együtt 8597; elintéztetett 8475; maradt hátralék az 1871. évre 122 ügydarab.

b) A városi kapitányi hivatalnál 1869. évről maradt elintézetlenül 316 írásbeli ügydarab; beérkezett az év folytán 6177, összesen 6493; elintéztetett 6381, átment 1871. évre 112 darab.

Szöbéli panasz jött által az 1869. évről 49; bejelentetett 15,721 (több 2203-mal, mint a megelőző évben), együtt 15,770; elintéztetett 15,733; átmaradt 1871. évre 37 db.

A kapitányi hivatal dijszedő osztálya 1870. febr. havától az év végeig végrehajtással is beszedett :

1860—1867-ig legelőadóból	2197 ft 72 kr,
1868-ról	588 ft 55 kr,
1869-ről	20,759 ft 51 kr,
1870-ről	9207 ft 49 kr,

Összesen : 32,753 ft 27 krt

3550 egyéntől.

Szerbtövisirtási költséget 1868-ról a belső legelő után 4400 egyéntől	2809 ft 30 krt.
A külső legelő után 725 egyéntől	1255 ft 15 krt.
1869. évről a belső legelő után 1431 egyéntől	2198 ft 28 krt.
A külső legelő után 693 egyéntől	1512 ft 41 krt,

Összesen : 7775 ft 14 krt.

1*

Közmunkatartozást 1869. évről 1904 egyéntől	4606 ft 40 krt.
1867. évit 120 egyéntől	216 ft 80 krt.
Együtt :	4823 ft 20 krt.
Egyházi tartozást 1859—1866-ig 206 egyéntől	368 ft 21 krt.
1867—68—69-ről 1104 egyéntől	2252 ft 95 krt.
Együtt :	2621 ft 16 krt.
Bérekocsisoktól 1870-ről	135 ft — —
Szüz gulya pásztora bérét 1869-ről	543 ft — —
A bormérő társulat részére borfogyasztási adót	327 ft — —
Inségi kölcsönt	470 ft — —
Sátorbér fejében	1420 ft — —
Hatóságok megkeresése folytán különböző ezimen	1022 ft 08 krt.
Együtt :	3917 ft 08 krt.
Behajtott összesen 14,428 egyéntől	351,889 ft 85 krt.
A város kapitányi hivatala rendőrség tekintetéből kiadott ut- átmeneti levelet	134-et.
Munkakönyvet 106-, cselédkönyvet 720-at; tehát 508-al többet, mint előbbeni évben; tartózkodási levelet 215-; marhás levelet 6771 dbot, a megelőzőtt évinél 1475-el többet.	
1869. évről 1870. évre maradt által rab	86;
Szaporodott 1870. év folytán	726 tal.
Együtt :	812.
Fogyott az év folytán	745-tel.
Maradt 1871-re	67 rab.
Az 1869. év folyama alatt bekerült rabok száma volt	763.
1870. évben bekerült	726,
tehát 37-el kevesebb.	
Helyben befogatott és eltolonczoltatott 394; ide kísértetvén to- vább tolonczoltatott 134; kényszerutlevéllel kiutasított 47; együtt 575 egyén.	
A csendbiztos által az 1870. évben átszolgáltatott a törvény- székhez 27; a bünvizsgáló bíróhoz 17; a kihágás felett ítélő bíróhoz 92; a kapitányi hivatalhoz 101; együtt 237 egyén, tehát 89-el több, mint az előbbeni évben.	
Ezenkívül a most említett bíróságok és a kapitányi hivatal meghagyásai folytán berendelt összesen 208 egyént.	
Országos fegyházakba és megyékhez kísértetett 31 rabot.	

A magyar kir. pénzügy-igazgatóságtóli megkereséseket kézbesítettett 321 dbot.

A kapitányi hivatal keze alá került az év folyama alatt 38 darab bitang jószág; ebből elsajátított 19 db.; eladatott 17; közkéz alatt maradt 2 db. Az eladottak árából a városi pénztárba beutalványoztatott 146 ft 58 kr.

Előfogott kiállított 285.

A közbiztonság városunk határában fenyegetve vagy megtámadva nem volt.

c) A mezei rendőrkapitányi hivatalnál az 1869. évről jött át az 1870. évre oly 83 db. ügyhátrány, amiben semminemű intézkedés nem történt; ehez számítandó még azon 69 db. ügy is, mely az 1869. évben végítélettel ellátott; mintsinte azon 11 db. ügy is, mely fellebbezett, mely ügyeknek végelintézése az 1870. év folytán történt. Eszerint az ügyhátrány 163 db.

Ehez az év folyama alatt járult 440 db., tehát az elintézendő ügydarabok száma volt együtt 603.

Ezek közül a magán vagyont illette 247.

A közvagyon közül a belső legelőt 148; a külsőt 56; az erdőséget 152; együtt 356.

1868. év folyama alatt kár- és kihágási eset jelentetett be 956, 1869-ben 701, 1870-ben pedig 440, mely körülmény mindenesetre a kár- és kihágási hajlamnak és esetnek gyérülését és alábbszállását igazolja.

A mezei rendőrkapitányi hivatal bevett büntetéspénzt összesen 4118 ftot $41\frac{3}{4}$ krt, ebből hajtópénzül kiosztott 567 ft $24\frac{1}{4}$ krt, magánosoknak fizetett 1613 ft 43 krt, a szegények pénztárába beadott 2 ftot, a magánosok által kegyes célokra ajándékozott 34 ft 35 krt, a házipénztárba beszolgáltattott 1901 ft $39\frac{3}{4}$ krt, ezen összegről az erdőséget illeti 1093 ft 45 kr.

Az 1870. év folyama alatt a bejelentett panaszok szerint, a tilos legeltetésben megfogott jószágok száma következő: marha 346 db., ló 156, szamar 2, magyar juh 5503, birka 13,175, sertés 3133.

A tek. közgyűlés által a mezei rendőrkapitányi hivatalhoz áttett és az 1869. évről 1870-re átmaradt ügydarab száma tesz 7-, a múlt év folyamán kapott 64 dbot, együtt 71 db., foganatosított 66 db., elintézés alatt áll 5 db.

Az 1869. év május havától kezdve, 1870. decz. végeig a városi számadók számadásai körül következő eljárások tétettek.

1. Városgazdai $186\frac{2}{3}$ — $186\frac{7}{8}$ -ig, 6 évről megvizsgáltattak,

1861—186³/₄-ig és 186⁷/₈. évi, összesen 5 évről feleletek beadása után felülészrevételeztettek s ugyanezen 5 évi felülvizsgálat végett az adóügyi bizottmányhoz áttétettek, 186⁴/₅—1867-ig 3 évi felülészrevételezés alatt vannak, 186⁸/₉. évi beadatlan.

2. Erdőmesteri 186⁶/₇ és 186⁷/₈-ki 2 évről vizsgáltattak, 186⁴/₅—186⁷/₈-ig 4 évről, felülészrevételeztettek s a bizottmányhoz áttétettek, 186⁸/₉. évi beadatlan.

3. Nyomdai 186⁶/₁—1868-ig, 8 évről vizsgáltattak, 185⁹/₆₀—1867-ig, 8 évről felülészrevételeztettek s a bizottmányhoz áttétettek, 1868. évi felülészrevételezés alatt áll, 1869. évi beadatlan.

4. Volt cserép- és téglabiztosi 186³/₄—1866-ig, 3 évről számadások, felülészrevételezés alatt állanak.

5. Volt építettő biztosi 186³/₄—1866-ig, 3 évről számadások, hasonlóan felülészrevételezés alatt vannak.

6. Jelenlegi építettő-, cserép-, téglabiztosi 1867 s 1868. 2 évről vizsgáltattak; 1867. évi felülészrevételeztetett s a bizottmányhoz áttétetett, 1868. évi felülészrevételezés alatt van, 1869. évi teljes számadás beadatlan.

Ugyan a fentebbinek, cserép- és tégláról részletes számadása 1869. évről vizsgálatott, beadott felelete felülészrevételezés alatt áll.

7. Belső rözsebiztosi 186⁷/₈—186⁹/₇₀-ig, 3 évről vizsgáltattak, 186⁶/₇—186⁹/₇₀-ig, 4 évről felülészrevételeztettek s a bizottmányhoz utasítottak, 186⁵/₆. évi felülészrevételezés alatt van.

8. Külső rözsebiztosi 186⁸/₉ és 186⁹/₇₀-ki, 2 évről vizsgáltattak, 186⁴/₅, 186⁵/₆, 186⁸/₉, 186⁹/₇₀-ki, 4 évről felülészrevételeztettek s a bizottmányhoz áttétettek, 186⁶/₇-ki felülészrevételezés alatt van, 186⁷/₈-ki felmentetett.

9. Paczi biztosi 186⁶/₇. évi vizsgálatott s felülészrevételezés alatt áll.

10. Alapítványi 13 rendbeli számadás 1867—69-ig, 3 évről 39 db. vizsgálatott, 1867 és 68-ki, 2 évre felelet nem kívántatván, 26 db. a bizottmányhoz tétetett, 1869-ki 13 db. felülészrevételezés alatt van.

11. Földi pénztári 1859. nov. 1-től 1867. május végeig, 7¹/₂ évről vizsgáltattak, felül is észrevételeztetvén, a bizottmányhoz tétettek, 1867. jun. 1-től 1869. végeig 2¹/₂ évről beadatlan.

12. Országos közmunka váltásági 186¹/₂—66-ig, 5 évről vizsgáltattak, felül is észrevételeztetvén, a bizottmányhoz utasítottak, 1867—69-ig, 3 évről beadatlan.

13. Államkölcsönről 1865. márcz. 18-tól 1869. jun. 3-ig, 4 év-

ről vizsgáltattak, felülszrevételezés nem kívántatván, a bizottmányhoz tétettek, beadatlan $\frac{1}{2}$ évről.

14. Árva pénztári 1866—69-ig, 4 évről vizsgáltattak, $186\frac{2}{3}$, 1866 és 1867-ki, 3 évről felülszrevételeztetvén, a tek. törvényszékhez beterjesztettek, 1868 és 69-ki, 2 évről felülszrevételezés alatt állanak.

15. Gyámi számadások, 6 rendbeli vizsgáltatott, 3 rendbeli felül is észrevételeztetett : mind a 6 rendbeli hasonlóan beterjesztetett.

Melyek szerint megvizsgáltatott összesen 77 db. számadás, felülszrevételeztetett 34 db., felülvizsgálat végett az adóügyi bizottmányhoz áttétetett 55 db., felülszrevételezés alatt van 30 db., beadatlan 7 számadó részéről 7 db.

Az adószámvevősegnél, a mult 1870. évre az adóanyakönyvben és a B. táblázatban külön külön tételek alatt 11,870 helybeli adókötelesre kivettett összesen 238,579 ft 92 kr; ebből Debreczen közönségére esik :

Földadó	43613 ft 61 $\frac{1}{2}$ kr.
Házbéradó	2740 „ 63 $\frac{1}{2}$ „
Házosztályadó	186 „ 50— „
Jövedelemadó	6939 „ 07— „
Együtt : 53479 „ 82— „	

A lakosságra földadó	70008 ft 28— kr.
Házbéradó	30136 „ 44— „
Házosztályadó	12750 „ 09— „
Személyes kereseti adó	31185 „ 61— „
Jövedelemadó	39396 „ 16 $\frac{1}{2}$ „
Uj épületek 30% adója	579 „ 50— „
Évi fizetések és nyugdíjak adója	1044 „ 01— „
Együtt : 185100 „ 10— „	

Birtokváltozás bejelentetett a mult évben 219 ház, 24 majorsági föld, 235 szőlő, 13 libakerti föld, 54 cserekaszálló és 44 tanya-földre nézve.

Az 1850—67 végeig hátrányban maradt személyes kereseti és jövedelmi adóösszegre nézve elrendelt számtétel (computus) annyira haladt, hogy 7904 egyén után 17,741 ft 12 krt tevő hátrányösszeg van kiszedve, megvizsgálva, mely is kitörlendő lesz.

II. Közrendtartás.

Az időjárás 1870. évben sok rendetlenségnek volt alávetve, a tél nevezetesen rövid volt, jan. közepén kezdődött és febr. hóval végződött, de nálunk szokatlan hideggel folyt le. A tavasz száraz, szeles és nyári napokhoz hasonló meleggel folyt le. Bár a nyár és őszi hűvös és bő esőzéssel telt el, mindamellett a föld termése középszerűleg ütött ki. Az apró mag teljesen kifejlett. A tengeri a sok esőzés és rossz utak miatt alig volt betakarítható. A szőlő éretlen maradt, s így kevés és savanyu bort adott. A gyümölcs, kivéve a nyári és őszi barackot, bőtermésű volt. — Hó esett ez évben 21 nap, eső 113 nap, mennydörgés és villámlás volt 14 nap. Jan. 31-n földrengés volt észlelhető nálunk, ami azonban mint távoli földrengés hullámmzata, szelid lefolyásu volt. — Okt. 25-én esteli 7 órakor csaknem 1 óra hosszáig tartó északi fény mutatkozott.

A közegészségi állapotot, különösen a gyermekkoruaknál, az 1869. évről átjött kanyarójárvány zavarta meg, ennek több áldozatja lett, s azért a halottak száma is nagyobb a múlt évben, mint a megelőző évben. A nyár végén a hagymáz is mutatkozott, de nagy terjedelemre nem jutott, a váltó lázak gyéren mutatkoztak.

A hasznos házi állatok járványbetegségtől mentek maradtak.

Az ivó vizet szolgáltatató kutak száma a múlt évben kettővel szaporodott.

Egy furott kut készült kismester-utcán, egy nyílt kut a czepléudtczai temető előtt.

A nagyerdei kut pedig téglából egészen ujonan rakattatott.

Ezen kutak készítésére s a régiebbek ujtására kiadatott 4544 frt 01 kr.

A nyilvános közkórházban az 1869. évről maradt által beteg 1870-re 28, az év folyama alatt fölvétetett 688, együtt 716.

Ezen betegek közül meggyógyult 499, javulva távozott 114, meghalt 76. Ezek közül helybeli 213, vidéki 448, külföldi 28.

Maradt által ápolás végett 1871-re 27 beteg.

A kórházi betegek élelmezésére, gyógyítására s a felügyeletre fizettetett 7171 ft 72 $\frac{1}{2}$ kr.

A betegek élelmezési és gyógyítási költségei, az egyesek s az állam által térítettnek meg a ministerium által megszabott ár szerint, mely is naponkint és egyénenkint jelenleg 50 kr.

Az egészségügy személyzete következő: 17 orvostudór, 5 seb-orvos, 3 állatorvos, 41 bába, 8 gyógyszerár 10 segéddel.

A ref. hitfelekezet szegény ápolójában — melynek fentartásához a város évenként 4000 frtal járul — 102 egyén láttatott el lakással, élelemmel és ruházattal.

A rom. kath. felekezet ápolójában teljes ellátásban 12 egyén részesült.

Az árvtartó pénztár 1870. év kezdetével 150 kötelezvényen 146,265 ft 84 $\frac{1}{2}$ krból, 5586 ft 91 kr kamathátrányból és 1866 ft 81 kr készpénzből állott.

1871. évre jött által 168 kötelezvényen 154,815 ft 84 $\frac{1}{2}$ kr; kamathátrányban 2666 ft 46 kr, készpénzben 1973 ft 54 kr.

Az 1870. év folytán 367 árvának fizettetett 2495 ft 75 kr.

A szegények segélyezésére rendelt pénzalapból 182 ügyefogyottonak kiadatott 1557 ft 20 kr.

Ezen pénzalap, bár a most említett kiadásokat teljesítette, a mult év folyama alatt bevett büntetés-pénzekből, hagyományokból és kamatból annyira növekedett, hogy az 1871. évre jön által kötvényekben 9106 ft, kamathátrányban 12 ft 87 kr, készpénzben 164 ft 62 krajczár.

Szekérut burkolati kövekből készült 509 $\frac{3}{6}$ □ öl, tölgyfából 364 $\frac{3}{6}$ □ öl, gyalogjárda vasastéglából 851 □ öl, átjáró palló 20 folyó öl, földalatti csatorna 60 □ öl.

Kiadatott kőburkolatra . . .	37113 ft 89 kr
faburkolatra . . .	4327 „ 63 „
járdákra . . .	1176 „ 52 „
új építkezésre . . .	2000 „ — „
épületek kijavítására . . .	11984 „ 15 „
katonai laktanyákra . . .	5629 „ 95 „
földalatti csatornára . . .	2130 „ 63 „
együtt : . . .	<u>64382 „ 77 „</u>

Légszesz a mult évben felhasználtatott :

a) A városházánál, a Komáromi háznál, a nyomdában s a börtönhelyiségekben 323,600 köbláb, ennek ára ezer köblábonként 5 ft 90 krral számítva, tesz 1909 ft 24 krt.

b) A színháznál 986,700 köbláb után fizettetett 5821 ft 53 kr.

c) Az utczei kivilágításnál 410 lámpában elfogyott 810,371 $\frac{3}{4}$ köbláb, óránként 2 krral számítva, fizettetett 16,207 ft 42 kr.

Összesen fizettetett 23,938 ft 19 kr.

A színház fentartására 1870. évben a légszesz árán kívül kiadatott 5394 ft 37 kr.

Az országos közmunka erő összeírás alapján 1870. évben tesz 578 egyfogatu, 1439 kétfogatu és 15,114 kézi napszámot.

Ebből felszólamlás folytán leírásba hozott 4 egyfogatu igás és 285 kézi napszám.

Megváltatott 96 egyfogatu, 240 kétfogatu, 3678 kézi napszám.

Természetben ledolgoztatott 54 egyfogatu, 99 kétfogatu, 852 kézi napszám.

Hátrányban maradt 424 egyfogatu, 1100 kétfogatu, 10,299 kézi napszám.

A természetben fölhasznált munkaerő értéke beszámításával, mint szinte megváltás útján bejött készpénzzel fizetett vállalkozók által a vámos-pircsi, acsádi, böszörményi és tiszafüredi utakon 1454 koczkaölet tevő földmunkátat tétetett, mely munkátatért, mint szinte a böszörményi utban készült új köhidért, a macsi folyás nagy köhidja kijavitásaért, az acsádi utban a zúgónál készült új fahidért, több hid javitásaért és mellékleteinek kiigazitásaért fizettetett 3008 ft 44 krajczár.

III. Népnevelés.

A mult 186 ⁹ / ₇₀ -ik iskolai évet vevén számításba, a ref. főiskola elemi osztályaiba járt gyermek	718,
az utczai fi-iskolákba	558,

együtt : 1276,

kevesebb a megelőzőtt évinél 103-mal.

A leányiskolákban volt a tanulók száma 1576, az előbbi évinél 91-el több.

A mult iskolai évben a fi- és leány-tanulók összes száma volt 2852, tehát a megelőzőtt évbéli számnál 12-el kevesebb.

A polgári iskola 3 osztályaiba, u. m. az 1-be 44, a 2-ba 12, a 3-ba 3, összesen 59 tanuló járt.

A rom. kath. elemi fi-iskolába 217, a leányokéba 79, együtt 296 gyermek járt.

A Mózes vallásuak magán iskoláiba 113 gyermek nyert oktatást.

A belső kisedóvodába 195, a külsőbe 96, összesen 291 gyermek járt.

A közoktatás terén a város kebelében, a köziskolákon kívül egy felsőbb leányiskola és 8 magán tanintézet működik. Debreczen közönsége a rajziskolát újra berendezte s 2 tanárral ellátta.

Főlemlitendő még, hogy egy újból épített kettős iskola adatott által a használatra.

IV. Pénzügyek.

a) Az 1869. évről maradt át 1870-re szenvedő tőkeadósság — melybe a házipénztárnál kezelt s a várost terhelő adósság is bent foglaltatik — 493,300 ft 87 kr, ebből az év folyama alatt törlesztett 28,900 ft, maradt adósság 1871-re 464,400 ft 87 kr.

Hozzá adva ehhez a „magyar földhitelintézet“-től kölcsönzött 200,000 ftból még fizetetlen részt 180,780 ftot, maradt 1871-re adósság összesen **655,180 ft 87 kr.**

A fentebb megnevezett s törlesztett 28,900 ft adósságon kívül, a mult év folyama alatt letörlesztetett azon 24,000 ft adósság is, melyet Debreczen a gázgyárral tett új szerződés szerint négy egyenlő részletben köteles volt lefizetni.

b) Az egyes lakosoknak kötvényre kiadott s a földipénztár által kezelt inségi kölcsönből jött által 1870-re 114,725 ft 60 $\frac{1}{2}$ kr; az év folyama alatt befizettetett 30,505 ft 12 $\frac{1}{2}$ kr, maradt 1871-re 84,220 ft 48 krajczár.

c) A tanya- és kaszálóföldek váltságdíjából 1870-re jött át hátrány 29,655 ft 03 kr; ebből az év folytán befizettetett 14,394 ft 21 kr, maradt hátralék 1871-re 15,261 ft 82 kr.

d) Az 1868. évben a belső s külső legelőn levő szerbtövis irtásra előlegezett s adó után kivetett összegből befizettetett 3745 ft 91 kr, maradt 1871-re 1091 ft 31 kr.

e) Az 1869. évben szerbtövis irtásra előlegezett és kivetett 6042 ft 63 krból a mult évben befizettetett 4386 ft 91 kr; maradt tartozásban 1871-re 1655 ft 72 kr.

f) A debreczeni birtokokra kivetett adóból a mult évekről maradt 1870. évre hátrány 87,154 ft 62 $\frac{1}{2}$ kr, ehhez hozzá adva 1870. évi 53,479 ft 82 krt, volt az adóbeli összes tartozás 140,634 ft 44 $\frac{1}{2}$ kr, ebből az év folyama alatt leszállított 89,153 ft, hátralékba maradt 1871-re 51,481 ft 44 $\frac{1}{2}$ kr; ha azonban ezen most említett hátraléki összegből levonjuk, az 184 $\frac{9}{50}$. évi katonai szolgálmányokért járó, felsőbb helyen megállapított, de még eddig nem utalványozott 33,706 ft 61 $\frac{1}{2}$ krt, lesz adóhátrány 1871-re **17,774 ft 83 kr.**

A szováthi birtok után 1870-re kivetett 7008 ft 12 kr, mint szinte a sámsoni birtokra kivetett 1255 ft 18 kr, az év folyama alatt egészen befizettetett.

g) A lakosság az 1870-ki adójából 130,419 ft 40 $\frac{1}{2}$ krt; azon régi adótartozásokból pedig, melyek 1852. évtől 1869. évig bezárólag

hátrányban vannak 57,781 ft 27 $\frac{1}{2}$ krt, együtt 188,200 ft 68 krt, továbbá késedelmi kamatot 3208 ft 11 krt fizetett.

h) A külső és belső legelő adóhátralék 1858—69-ig bezárólag jött át 1870-re 86,297 ft 29 $\frac{1}{2}$ kr, ehez hozzá adva az 1870-ki összegget 41,441 ft 42 krt, tesz a legelőadó összesen 127,738 ft 71 $\frac{1}{2}$ kr; ebből az év folytán szállítottott 45,659 ft 71 kr; maradt hátralék 1871-re 82,079 ft — $\frac{1}{2}$ kr.

Megjegyzendő itten, hogy ezen hátrány-mennyiség tetemesen alább fog szállani a t. közgyűlésnek azon határozata folytán, miszerint az 1867-ki büntetéspénz, mely a fentebbi összegbe bent foglaltatik, a kétszeres adómennyiségre szállítottott le.

V. Gazdászat.

1. Az 1870. év nyarán a belső legelőn volt tehén 2010 db.; 376-tal kevesebb, mint a megelőző évben. Tavalyi borju 285; 45-el több, mint az előbbi évben. Sertés 2933; 887-el kevesebb, mint 1869-ben. Fejős juh 7504; több 1943-mal, mint 1869-ben volt.

A külső legelőn számos marha volt 8877; több mint a megelőzőtt évben, 1697-el. Tavalyi borju 4264; kevesebb 925-el, mint 1869-ben. Számos ló 2225; 360-nal több, mint a megelőző évben. Tavalyi csikó 912; kevesebb 69-el, mint 1869-ben. Ökör 1445; több 197-el, mint előbbeni évben. Sertés 16,439; 2569 dbal több, mint 1869-ben. — Kos 3313; több mint az előző évben 1015-el. — Magyar juh 2338; birka 27,158, együtt 29,496; kevesebb 4229-el, mint 1869-ben. Számár 44 $\frac{1}{2}$.

Ha a külső legelőn nyaralt s részletezve előszámlált mindenemü jószág, nagy marha számra áttétetik: akkor az tészen a törtszámokat nem számítva, 25,028 számos marhát; tehát 1652 számos marhával többet, mint 1869-ben volt.

2. Ami az erdőségeket illeti, a szálas erdőkben különösen a Paczi 70 évet meghaladott erdőségben az 1863. és 1866-ki száraz évek következtében beállott kiszáradás, ez évben is mutatkozott; a többi erdőségekben azonban a mult évben beállott gyakori esőzés a fák javulására és növéseire jótékony befolyást mutatott.

A sarjerdőkben a mult évi nedves időjárás igen szép és általában kielégítő növekedést eszközölt.

A vetett tölgyerdő, bár abban az ez évben is nagy számban megjelent rovarok s hernyók sok pusztitást tettek: kielégítőnek mondható.

Erdőség az 1870. évben csak egy helyen, t. i. a Halápi vágás-
téren, a vasut mentében mintegy egy holdnyi területen, mely a moz-
dony kéménye tüztől gyuladt ki, fordult elő; de az is a mult évi
rendes időjárás következtében szépen kinötte magát.

Az 1870. évben ákáczmaggal bevettett 12 1/2 hold föld, az erdő-
szők s az erdőmester által; — jelesen a nagyerdőn 2 1/2 hold, a nagy
cserén 2 hold, a Savóskuton 3 hold, Halápon 2 1/2 hold, Guthon 2 1/2
hold, ezenkívül minden csőszlaknál az eddig alkalmasnak tartott
kis ákáczos iskolák is bevettettek, melyekbe szinte 12 mázsa akác-
mag vettett el. Ezen ákác-iskolák kevés kivétellel jónak monda-
tók s a csemeték összes száma 1 millióra tehető.

Az 1869. évi iskolákból ákáczczal beülttetett, az 1870. évben
5418 folyó öl árokpart, mely az erdőséget a szomszédos községek
határai felől keríti, jelesen a nagyerdőn 1110 öl, a nagy cserén 1500
öl, a Savóskuton 800 öl, a Halápon 1590 öl, a Guthon 418 öl, mely az
előbbi években eszközölt beültetésekkel együtt már 12,986 folyó
ölet térszen.

Homokparlag beülttetett 11 hold, u. m. Savóskuton 6 hold, a
külső Guthon 5 hold.

Az 1870. évben makk szedetett 495 köből, ebből s az 1869. év-
ben szedett 87 köből makkból a mult évben elvettett mintegy 400
köből makk, 111 hold földbe, jelesen :

A nagyerdőn tavasszal tengeri vetemény közt 20 hold; minden
vetemény nélkül barázdába 6 hold, őszön rozsszal szórva és pergetve
21 hold, savóskuti erdőn szintén rozsszal vettett 12 hold, Guthon
a Tipari-féle vacans kaszálóba magába 7 hold, Paczon pedig befész-
keltetett összesen 45 hold; együtt 111 cat. hold.

Az 1870. évben az összes erdőségekben termett makktermés
közárverésen eladatván : bejött belőle 10,569 ft.

Gubicstermés a mult évben nem volt.

1869. évi erdővágatás eredménye :

9807 1/2 öl tüzi tölgyfa,
550 öl tüzi nyárfa,
1922 öl galyfa,
465 szál hosszufa,
140 1/2 öl burkolatfa,
575 szálfa egy öles hosszu,
90 szál 7 láb hosszu,
456 másfél öles hosszu,

8 két öles hosszu,
 553 csomó másfél öles) sukkos fa,
 34 csomó két öles)
 22 csomó másfél öles sukkos nyárfa
 14 $\frac{1}{2}$ öl rövid tölgy görcsfa,
 15 csomó karám karó.

Ez teszen ölekben 12,473 ölet, ezért fizettett vágásdíj 13,674 frt 95 krajczár.

Ezenkívül a Paczi erdőségen száraz

dült fák	14 $\frac{1}{2}$ öl tölgyfa,
a nagy cserén . . .	21 $\frac{1}{2}$ öl nyárfa,
a Guthi erdőségen	1327 $\frac{1}{2}$ öl nyárfa,
összesen :	1367 $\frac{1}{2}$ öl, s ezek

vágatásaért fizettetett összesen 1102 ft.

Az 5636 $\frac{1}{2}$ öl polgári failletőség váltóságára és ezen kívül eladott mindennemű fák árából bevétetett az év folyama alatt összesen 71,869 ft 76 kr.

3. A város ménese állott a mult évi nyári legeltetés időszakában 126 db. számos lóból; az 1870. évi ellés által szaporodott 27 db-bal, együtt 153, — a 27 csikó közül 13 az álladalmi, 14 pedig városi mén után való.

Eladatott 13 db. 1605 ftért,
 eldőglött 3 db.,
 befogatott 2 db., — együtt 18,
 marad a létszám 135 db.

A mult év nyarán ezen ménesből 14 db. csődör adatott a gazdaságnak 2 kanczaménésébe.

4. Az 1870. évet megelőző évekről jött át 1870-re 6095 mázsa széna; a mult év nyarán termett a Folyó kaszálóban anyaszéna 2002 mázsa, a csődörös epreskerti és szentannai tilalmasakban 1485 mázsa, a nagyerdőn 1680 mázsa, sarju a folyóban 100, — a csődörös epreskertben 250, — a nagyerdőn 280 mázsa : együtt 5797 mázsa.

5. Téglá 1869-ről maradt 48,125 vas-, 531,370 cser-, 701,735 épületi téglá.

Az 1870. év folyama alatt termeltetett 149,800 vas-, 416,900 cser-, 461,300 épületi téglá, fizettetett a termelésért 9346 ft 80 kr., — dézmatéglá 487,960 cser, továbbá a cserép alatt égettetett 176,100 db. csertéglá.

Közszükségre és segedelmezésekre kiadatott 169,056 vas, — 981,645 cser, — 756,900 épületi téglá.

Pénzért eladatott 6450 vas, — 88,650 cser — és 104,550 épületi téglá.

6. Cserép maradt által 1869-ről 31,046 lapos, 3212 rovátkos, 7100 görbe, 9600 négyszögü téglá.

Termeltetett 1870-ben 703,000 lapos, — 34,000 rovátkos, — 7100 görbe, — 9600 négyszögü téglá.

Közsükségre felhasználtatott 89,640 lapos, 200 rovátkos, 636 görbe cserép és 3069 □ téglá.

Az év folyama alatt termelt cserép □ téglá s a cserép alatt égetett tégláért fizettetett 5881 ft 50 kr.

VI. Népeség.

A mult 1870. évben születtek helv. hitvallásuak 1509, rom. kath. vallásuak 213, Mózes vallásuak 64, együtt 1786, kevesebb mint a megelőző évben 74-el.

Nősült helv. hitvallásu	338 pár,
rom. kath.	51 pár,
Mózes vallásu	10 pár.

Együtt : 399 pár, keve-

vebb 126 párral, mint 1869-ben.

Meghalt összesen 1577 egyn, több mint a megelőzőtt évben 102-vel.

A népesedés tekintetéből ezen most jelzett körülmény szomorítólag hat, de fájdalom is vegyül a szomorúságba, mert több városi képviselő, köztök főtiszteletü B a l o g h P é t e r ref. superintendens is a halál áldozata lett.

Mentő himlő 942 gyermekbe óltatott be, több mint a megelőzőtt évben 161-el.

Az 1870-ki ujonczilleték a póttartalékosokkal együtt 196.

A rendes sorozás alkalmával a három korosztályból kiállítatott 128.

A sorozás utáni 4 hónap alatt besoroztatott az önkéntesekkel együtt 28 egyn, július 15-ke után az év végeig állítatott 19 : tehát marad követelése a városnak egy.

Iparengedélyt és iparjegyet nyert 18 kereskedő, 6 szatócs, 76 iparos osztálybeli.

Polgári oklevelet nyert 48.

Telepedési és iparengedélyt fizetett 65.

VII. Közéleti mozzanatok.

Alkotmányos közéletünk nehéz megpróbáltatásnak volt ez évben kitéve. Azon belügyministeri rendelet, mely a május 28-ki közgyűlésben fölolvastatott és tárgyalatott, azon erkölcsi kényszerűségbe hozta e törvényhatóságot, mikép a választó polgárok 3 évre tartó megbizását, ezek közbejötté nélkül, meg kelle hosszabbitania az elválasztott tisztviselőkre és képviselőkre nézve. Tette ezt azon erkölcsi kényszerűségből, öntudattal, hogy a beállható bonyodalmakat kikerülhesse.

Ily nézettől vezéreltetve, igyekeztek a tisztviselők és képviselők kitartó munkásságuk és lelkiismeretes eljárásukkal, a közügyek és a város érdekei irányában, — ellensúlyozni azon kellemetlen helyzetet, mit a választói jog nem gyakorolhatása a választókra nézve előállított.

VIII. Közmivelődési adatok.

A közmivelődés előmozdítására fontos tényezőül szolgáltak: a városunk kebelében fenálló 2 könyv- és 2 könyvmda, melyek termelvényei sok hasznos művet szolgáltattak az irodalomnak és művészetnek, a városunkban megjelenő 5 időszakai sajtóközlöny, 2 jól berendezett könyvkereskedés.

S míg az anyagi érdekekre hasznos befolyást gyakoroltak, a városunkban fenálló takarékpénztár, gőzmalomtársulat, ipar és kereskedelmi bank, az osztrák nemzeti bank fiókinézete és a gyár és kézműipart hasznosan képviselték a cukor-, légszusz-, cserép- és téglá-, czément-, keményítő- és gyufagyárak, s az ipartársulatok: szellemi és anyagi előhaladásra, ugy a szenvedő emberiségre jótékony befolyással voltak a városunkban fenálló polgári kaszinó, polgári kör, tanári olvasó kör, s az ifjabb nemzedék többféle olvasó- és önképzőegylete, továbbá a színügy-, nő-, gazdasági-, kertészeti egyesület, zenede-, honvéd-, lovar-, lövész-, dal- és zene-, torna-, tanítóegyletek, melyek egy részének keletkezését, más részének fenállhatóságát Debreczen város közönsége anyagi gyámolítással elősegítette, és az emlékkerttársulat, mely a lefolyt évben elkészült Csokonai-szobor előállítását által az irodalom méltatása, s a szoborművészet emelése tekintetében városunkra tisztos fényt árasztott.

E helyen ki kell emelnem, mint fontos irodalmi jelenséget a „Debreczen történeté“-nek 1-ső kötetét, mely a mult év végén jelent meg. — Ha a nagyobbserű physical és erkölcsi jelenségek befolyása

elvitathatlan: bizonyára kellő méltatást érdemel azon vállalat is, mely az eseményeket és társadalmi mozgalmakat tanúságul a jövőre megírja a maradék számára.

Habár e mozzanatok jelzése szorosan nem tartozik is hivatalos előterjesztés körébe; de közérdek szempontjából tán hiba volna, emlitetlenül hagyni azon tényezőket, melyek városunk polgárai tevékenységének, buzgalma- és szorgalmának megannyi forrásaul szolgálnak, s melyeknek közvetve a közéletre is kihatása áldásosnak mutatkozott az elmúlt évben is.

Ennek folytán engedje meg a t. közgyűlés, hogy némely magasabb értékű anyagi és szellemi szükségleteinkre is röviden kiterjeszkedjem.

Városunkra küzdelmes jövőndő vár, s ha azt akarjuk, hogy régibb tekintélyét és fontosságát necsak fentartsuk, sőt előre vigyük, gyarapítsuk: figyelembe kell vennünk az idő jeleit.

Azon kedvező anyagi helyzet, minek általában örvend e város, a mint eddig képesítette lakosságát arra, hogy jelentékeny áldozatok árán is magához ragadta a nagy vidék érdekeit: ugy, kell hogy ezután még nagyobb mérvű hódításokat igyekezzék tenni e tekintetben.

Városunk a vasutak létrejötté előtt a közelebbi nagy területű vidéknek, s egyebek közt a Királyhágón túlevő részeknek erős központjául s vásárpiaczául szolgált. Ezen kedvező helyzet változás alá jött a vidékeknek a fővárossal, s a külfölddel nyert összeköttetései folytán, s gazdasági, ipar és kereskedelmi veszteségeink — ha a még javában látogatott baromvásárokat leszámítjuk — nem jelentéktelenek; melyeket oly intézményekkel kell ellensúlyoznunk, melyek a nagy vidék érdekeit városunkhoz kössék, s azt látogatottá tegyék.

Amit a város részéről folyvást támogatott főiskolánk nagyban, s kellőleg segélt, szép színházunk, továbbá a kertészeti és lovaregyletek működése e tekintetben eredményezett eddigelé is: azt még nagyobb mérvben kell ezután Debreczennek előteremteni.

Ezt pedig csak ugy teheti, ha a gyár- és kézműipar, a kereskedelem s a gazdaság érdekeit fölkarolva, védelme alá veszi, s az e tekintetben napirendre került mozgalmaknak maga a város is, mint erkölcsi testület oltalmat, sőt támogatást biztosít, hogy Debreczen város azon nagy vidékének, mely vele eddigelé összeköttetésben volt, továbbra is erős vidéki központjává válván, az anyagi és szellemi előhaladás tényező eszközeit maga részére továbbra is biztosítsa.

Ily eszközök lehetnének, a már meglevőkön kívül, péld. a nagyobbserű gazdasági kiállítások elősegélése, a gazdasági egyesület

által évenként több ízben létrehozandó próbaversenyeknek anyagi és erkölcsi erővel támogatása, a gazdálkodás, ipar és kereskedés javára szolgáló árucarnok fölállításának előmozdítása; az országos ménlőtelep fölállításának biztosítása; gyár-ipar mozgalmaknak, amennyire csak lehet, kedvezményben részesítése, a lóvonatu vasut létrejöttének előmozdítása. Átalában pedig utainknak és közlekedési eszközeinknek, úgy bent a városban, mint kívül jó állapotba helyezése és folyvást jókarban tartása. Vásárpiacainknak rendezése, kivált pedig főpiacunknak diszitése. Hogy mindez a vidéknek városunk érdekeihez csatolását elősegítse.

Végre, — mivel az anyagi és szellemi jólét egymással szoros kapcsolatban van, s egyik a másikat karöltve segíti elő: Debreczen város, multához és rendeltetéséhez hiven, támogatni köteles a nevelés, az elemi és tudományos mivelődés fokozására vonatkozó intézményeket. Minél több iskolának fölállítása, a felsőbb iskoláknak minél virágzóbb állapotba helyezése: különösbben teendői köréhez tartozik Debreczennek, mely e tekintetben is előhaladásra van hivatva. . . .

Nem lehet mellőzni azon tekintetet sem, miszerint iskolát végzett ifjainknak a gyakorlati közéletben kellőleg leendő tovább képződése végett az anyagi és szellemi támogatásra nagy szüksége van, s e tekintetben is meg kell hozni Debreczennek az áldozatot.

E tekintetben, azon régi jó gyakorlatnak, nézetem szerint vissza kellene állittatni, hogy ifjabb nemzedékünk soraiból azon jelesebbek, kik anyagi tekintetben szigoru helyzetben vannak, néhányan az országgyűlési képviselők mellett, néhányan a tanítói képezdében, mint leendő városi néptanítók, — nyerjék meg városi költségen kiképeztetésöket, hogy így az ujjabb nemzedékben képzett, gyakorlott, erős tényező elemeket nyerjünk a jövő számára, városunknak s a baza érdekének javára.

Előterjesztésem ezen részének indokolása nem fekszik másban, mint annak érzetében, hogy városunknak eddigi tekintélyes állását továbbra is biztosítandónak kívánom.

Főlemlitendő Debreczen város közönségének a takarékpénztári-, István-gözmalmi- és több társulatnak, úgy az összes lakosságnak áldozatkészsége és emberbaráti szeretete, mely lehetővé tette, hogy a főiskola építésére, a honvédek segélyezésére és menházára oly teteemes összeg gyűjtetett.

Főlemlitendő végre, hogy Debreczen közönsége saját érdekeinek szempontjából is, valamint a szathmár-szigeti vasutvonal előmunkálatai teljesítésére alakult társulatnak tagjává, ezen vonalnak

pedig az országgyűlés által lett engedélyezése után, a társulat részvényes tagjává; ugy később a Nagyvárad-Debreczen és Miskolcz közt létrehozandó másodrendű vasut létesítésére alakult társulatnak szinte tagjává lett; — ez utóbbira nézve megjegyezvén, hogy az elkészült munkálatok az illető ministerium által tárgyalatnak és kedvező eredményre nyujtanak kilátást.

Engedje meg a t. közgyűlés, hogy a jövő biztosításának érdekében, szükségesnek láttam elnöki előterjesztésembe ezen eszméket is befoglalni.

Engedje meg a t. közgyűlés azon reményt táplálnom, hogy eme szükségletek kielégítése városunk előljáróságának s általában az összes polgárságnak szívében fekszik, s mint eddig, ugy jövőre még inkább, ha nem egyszerre, legalább apránkint meg fognak tételni azon intézkedések, melyek Debreczen sz. kir. város tekintélyének, anyagi és szellemi jólétének előmozdítására szükségesek. Ami mindig legfőbb vágyam, törekvésem volt és lesz ezután is.

Kelt Debreczenben, 1871. febr. 10.

Kovács Lajos,
polgármester.

Dr BALLAGI GÉZA.

